

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיה תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

עבודה זרה דף ד'

עִימוֹת

גליונות שבוע זה נתרמו על ידי ידידי היקר החפץ בעילום שמו הי"ו - לעילוי נשמת ראובן בן זכריה ורחל ע"ה

אחר ואותו היו משאירים כסגן. לכן נקרא "סגן הכהנים" – סגן להרבה כהנים גדולים המתחלפים מדי שנה בשנה.

אם כן לפנינו מי שנפגע מן המלכות שמנעה אותו ושוב מן הכהונה הגדולה, ואעפ"כ הוא מורה לנו להתפלל לשלומה, כי למרות שמעשיה גרועים מכל מקום בלעדיה גרוע יותר: איש את רעהו חיים בלעו. מתוק מדבש!

מעניין לדעת | איזה דג אינו אוכל את ילדיו?

הגמרא מביאה את הדגים כדוגמא ל"חיים בלעו". אמנם גם חיות היער טורפות זו את זו, אך הדגים טורפים גם את בני מינם, ואפילו את 'ילדיהם' שלהם. מי שמגדל דגים

... "שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו".

באקווריום יודע שכאשר הדגה עומדת לפני השרצה מכניסים אותה ל"תא השרצה" שם היא משריצה את הדגיגים, ומיד מוציאים אותה משם כדי להגן על הדגיגים הזעירים מפני הוריהם וחבריהם...

מעניין לדעת שיש דג אחד "צדיק בסדום" שמגן בבמסירות ובקנאות על "ילדיו", הלא הוא דג האמנון.

משמעות השם "אמנון" הוא מהמילה נון = דג (בארמית) ואם = אמא, כלומר: דג המשמש כאמא. לדג ניתן שם זה היות שהורי הצאצאים מגינים ושומרים על הצאצאים בחירוף נפש, הם יתקפו ויגרשו כל דג או בעל חיים אחר שמתקרב אליהם וכן מבריחים אותם לתוך פיהם בעת סכנה. האמנונים הם מבין ההורים המסורים ביותר מבין דגי המים המתוקים.

אולי בגלל זה זכה האמנון-מושט לעלות על שולחנות השבת ברוב בתי ישראל...

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

התבוננות | המקום היחיד בעולם ששולטת בו האנרכיה

הגמרא שלנו אומרת שאפילו מלכות שאיננה מתנהגת כראוי עדיפה היא על פני אנרכיה, כי אז איש את רעהו חיים בלעו ממש כדגי הים הבולעים זה את זה.

אני רוצה לדבר על **נושא רגיש**: יש אסכולה של תלמידי חכמים גדולים מפוסקי זמנינו (בעיקר מתלמידי תלמידיו של החזון איש) הסוברים שהמלכות כיום בארץ ישראל אין להכיר בה אפילו דה-פקטו (הכרה שבדיעבד במציאות הקיימת), ולכן אין בה דיני "דינא דמלכותא" מאחר שאין כאן אלא "חבורת גזלנים". כמובן, שהנושא עמוק ורחב ונוגע גם בהשקפת התורה וגם בסוגיות הלכתיות מורכבות ולא באתי לדיי מידה זו.

אבל, בדף שלנו אנו לומדים על הבעיה הנוצרת משיטה כזו: אנרכיה. כאשר מתייחסים למלכות כ"חבורת גזלנים" בעצם זהו המקום היחיד בעולם שנותרנו בו ללא מלכות "עם שיניים", ונכנסים בזה לסכנה גדולה של "איש את רעהו חיים בלעו".

נושא רגיש, כבר הזהרתי אתכם...

וורט | מדוע דווקא רבי חנינא מלמד על תפילה לשלום המלכות

הראני ידידי **רבי יוסי זילבר** לוורט נפלא שכתב **רבינו מאיר שפירא מלובלין** (בהקדמתו לפירוש רש"י הירש למסכת אבות) לבאר מדוע דוקא רבי חנינא סגן הכהנים לימד אותנו הוי מתפלל בשלומה של מלכות.

דהנה, יש לדקדק מדוע נקרא רבי חנינא "סגן הכהנים" ולא "סגן הכהן הגדול", הרי היה סגן של כהן אחד. אלא משום שהוא היה בתקופת המלכים החוטאים של בית שני, שאז היו הכהנים הגדולים רוכשים את תפקידם תמורת כסף ובעזרת קשרים בבית המלוכה. והנה, רבי חנינא עצמו שלא היה עשיר ולא רשע, וגם רחוק מן הצדוקים, לא היה מוצא חן בעיני המלוכה ולכן לאחר מות הכהן הגדול מדי שנה לא היו מקדמים אותו לתפקיד הכהן הגדול אלא ממנים כהן גדול

מוסר | לעשות מהמצוות הרבות – מהלך שלם

בגמרא שלנו למדנו "אפילו אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעט, כפיד של תרגולין שמנקרין באשפה, אני מצרפן לחשבון גדול".

וצריך להבין, אם יש בסך הכל חשבון של הרבה מצוות, מה החידוש כאן? מדוע שזה לא יצטרף לחשבון גדול?

אנסה לבאר עפ"י מה ששמעתי בבחורתי **מרינו דוד פוברסקי צוק"ל** על דברי חז"ל שאפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון, דיש להבין אם הם מלאים כרימון – **במה הם נחשבים ריקניים?** הרי הרימון מלא מצד אל צד בגרעינים עסיסיים ומתוקים?

אלא, ביאר רבי דוד, הרימון מלא במאות גרעינים אבל **כל אחד עומד לעצמו** בתוך ה"תא" שלו, הם לא מתחברים להיות שלימות אחת. יש יהודים שעושים הרבה מצוות – **אבל זה לא מצטרף יחד למהלך שלם והרמוני שהולך ומרומם אותם**, הם עושים כאן מצוה ושם מצוה, אבל אין כאן "דרך" עם ייעדים והישגים, תוכנית ומטרות. עד כאן דברי רבינו דוד פוברסקי צ"ל.

מעתה, יש לומר, שהקב"ה אומר שהוא יקח כל המצוות ה"בודדות" ויצרף את הכל ל"מהלך" אחד. יהודי חושב שהוא לא גדל ומתרומם, הוא אמנם עושה פה מצוה ושם מצוה, אבל הוא לא מרגיש איזו צמיחה והתפתחות כוללת, אבל הקב"ה אומר שגם בלי שנרגיש הוא מצרף את זה לחשבון אחד גדול שהולך ומרומם אותנו.

הרי זה כמו התרגולת שלא יושבת אף פעם לארוחה טובה, היא רק מנקרת פה ושם, שם ופה, אבל בסופו של דבר הכל מצטרף לארוחה גדולה שהולכת ומזינה אותה.

ידוע הורט של רבינו חיים שמואלביץ שאי אפשר להרתיח קומקום באמצעות חימומו במשך דקות רבות המחולקות זו מזו... **חמש דקות ועוד חמש דקות אינם עשר דקות...** אבל זהו דוקא לגבי **לימוד התורה** שבלי רציפות "אסף רוח", לעומת זאת **המצוות** הולכות ו**מצטברות** בלי שנשים לב לחשבון גדול ועצום.

דקדוק | מדוע "משתבח" רבי אבהו ולא "משבח"

הגמרא אומרת שרבי אבהו "השתבח" ברב ספרא בפני המינים שהוא אדם גדול. לכאורה היה יותר מתאים לומר שהוא "שיבח את רב ספרא" שהוא אדם גדול, מה הכוונה שהוא "השתבח ברב ספרא"?

הביא **דודי הגרצ"פ שליט"א** ב"עטרת צבי" את דברי החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת כי תבא) שעמד על כך ופירש שנרמז כאן צדקותו של רבי אבהו, שהיה עושה גדר לעצמו שלא לשבח שום אדם משום דברי רב דימי (ערכין טז) "לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו", ולכן היה עושה 'המצאה' לשבח את עצמו, כלומר ר' אבהו עצמו היה משתבח שזכה להתעסק עם אדם גדול ומנו רב ספרא, באופן שהיה נראה שלא בא לשבח את רב ספרא רק לשבח אף עצמו שהוא יש לו אהוב אדם גדול שהוא רב ספרא, וזה דקדוק עצום לקיים דברי חכמים. עכ"ל.

ויש להוסיף על דבריו שזה מתאים להמשך המעשה, שבאה הגמרא ללמדנו שלמרות ה"המצאה" הזו הגיעו מזה לבסוף לידי גנותו שאמרו וכי אדם גדול הוא הלא אינו יודע המקראות. הרי לנו כמה יש להיזהר אף באופן כזה.

קנייני התורה | לשמוח במעלת חבירו

אאמו"ר הגאון שליט"א הראני **בראש יוסף** ביצה כא, א שמדקדק כנ"ל את המילה "משתבח" שלכאורה היה צריך לומר "משבח" ולא "משתבח". וכתב **"כי ישראל אחדות להם** ומי שמטיב לעצמו מטיב לאחרים כענין הכריע עצמו וכל העולם לטוב, נמשל לב' שותפין, **כשאחד משבח לחברו גם הוא משובח שיש לו חבר טוב ובהצלחת חברו גם הוא יצליח"**.

רב יוסף אמר שאילו ידע שהוא מצווה ועושה למרות שהוא סומא "עבידנא יומא טבא לרבנן". לכאורה היה צריך לעשות "יומא טבא לעצמו", מה זה שייך "לרבנן"? רואים אנו שכל אחד מישראל שמח בשמחתו ובמעלתו של חבירו. ומכאן מנהג ישראל שכולם משתתפים בסעודת סיום של חברים, ומחשיבים זאת ל"סעודת מצוה" אע"פ שהם לא סיימו כלום, מאחר שגם הם נתעלו במעלת חביריהם.

כאשר מסיימים חומש מחמשה חומשי תורה קוראים הקהל לעולה "חזק! חזק!" היינו תמשיך ותתחזק מחיל אל חיל, ואז מוסיפים "ונתחזק" – כלומר, אל תתפלא מדוע חשוב לנו כל כך שתלך ותתחזק, וכי אנו המשגיחים שלך? ... **כי כאשר אתה נתחזק הרי ממילא גם אנו נתחזק...** כי ישראל אחדות להם ובהצלחת אחד יצליחו כולם!

השקפה | ידיעת כתבי הקודש – בסיסי או מעלה?

בגמרא שלנו מבואר שהאמוראים לא היו מתעסקים בביאורי המקראות עפ"י פשט הפסוקים, אלא השקיעו רוב מרצם בבידור סוגיות התורה שבעל פה הנרמזת בתורה שבכתב לפי כללי הדרשות שנמסרו בסיני.

במידות שהתורה נדרשת בהם, ושהרבה חכמים לא היו בקיאים כלל בפשוטו של מקרא.

בהקדמתו לבראשית כתב הרשב"ם כך:

"יבינו המשכילים כי כל דברי רבותינו ודרשותיהם כנים ואמתים. וזהו האמור במס' שבת הוינא בר תמני סרי שנין ולא ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ועיקר ההלכות והדרשות יוצאין מיתור המקראות או משינוי הלשון שנכתב פשוטו של מקרא בלשון שיכולין ללמוד הימנו עיקר הדרשה, כמו אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ודרשו חכמים באברהם מאריכות הלשון שלא היה צריך לכתוב בהבראם. עתה אפרש פירושי הראשונים בפסוק זה להודיע לבני אדם למה לא ראיתי לפרש כמותם..."

ובתחילת פרשת וישב: "אלה תולדות יעקב - ישכילו ויבינו אוהבי שכל מה שלימדונו רבותינו כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אף כי עיקרה של תורה באת ללמדנו ולהודיענו ברמיזת הפשט ההגדות וההלכות והדין על ידי אריכות הלשון ועל ידי שלשים ושתים מידות של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי ועל ידי שלש עשרה מידות של ר' ישמעאל. והראשונים מתוך חסידותם נתעסקו לנטות אחרי הדרשות שהן עיקר, ומתוך כך לא הורגלו בעומק פשוטו של מקרא, ולפי שאמרו חכמים אל תרבו בניכם בהגיון, וגם אמרו העוסק במקרא מדה ואינה מדה העוסק בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו, ומתוך כך לא הורגלו כל כך בפשוטן של מקראות, וכדאמרו במסכת שבת הוינא בר תמני סרי שנין וגרסינא כולה תלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו. וגם רבנו שלמה אבי אמי מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים נתן לב לפרש פשוטו של מקרא, ואף אני שמואל ב"ר מאיר חתנו זצ"ל נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פרושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום. ועתה יראו המשכילים מה שפירשו הראשונים..."

עיון | האם צריך לזכור כל פרטי המחנות ומנייני השבטים

אילולי דמספינא מחבראי הייתי אומר שבמבחנו הגדול בבית דין של מעלה לא ישאלו את האדם על תורה שבכתב - בעל פה. שהאיסור לשכוח את התורה לא נאמר על הפרטים הכתובים לנו בתורה שבכתב אלא על דרשות והלכות התורה שבעל פה. ואם ישאלוהו בישיבה של מעלה: אמור כמה מונים בני זבולון במניין שבפרשת במדבר, ישיב להם: ניתי ספר וניחזי, הרי זו תורה שבכתב.

וכמדומה שמעולם לא ראינו את רבותינו יושבים ומשננים פרטי המקראות מהתורה שבכתב, שמות הנשיאים ומניין השבטים, סדר המלכים והשופטים וכדומה, כמו שהיו עושים

מעניין שטענת המינים "ולא אמרת לן דאדם גדול הוא? ולא ידע למימר לן פירושא דהאי פסוקא!" חזרה על עצמה במהלך הדורות כנגד גדולי התורה.

רבינו הב"ח עבר רדיפות מאת חזן אחד בקהילתו, שהיה יודע לקרוא בתורה בדקדוק ובטעמים, והיה מלעיג על הב"ח שאינו יודע לקרוא בתורה על פה... הב"ח מגולל את כל ההשפלות והרדיפות שעבר ממנו (בשו"ת הב"ח החדשות סימן מב) ובתוך דבריו כתב:

"ועוד איתא התם: **קרא ולא שנה הרי זה בור**, והחזן ההוא דיבר ברבים על כל הרבנים שבדור שהם בורים, ואמר שהגירסא הנכונה הוא **שנה ולא קרא הרי זה בור** וכמו שנמצא במקצת נוסחאות... ושוב עשה פירוש על "ולא קרא" דהיינו מי שאינו יודע לקרות התורה בטעמים מתוך ספר תורה כמו שהוא קורא אותה, ואמר שכל מקום שהוזכר שם בתלמוד מקרא או קרא פירושו כן... ומאחר שכל הרבנים שבדור אין עושין כן כולם הם בורים וממילא מוציא לעז על כל הגיטין וחליצות והרי הוא נכלל בחרם ר"ת וסייעתו, ועל כיוצא בזה ודאי נאמר ענה כסיל כאולתו, דהשוטה וגם רוח כזה לא הבין פי' הבריייתא כל עיקר... ועוד דקורא לחוד ושנה ולא קרא לחוד דההיא דשנה ולא קרא היינו לומר שלא למד מקרא אבל קורא היינו היודע הטעמים אעפ"י שלא למד, וכן ההיא דלעולם ישלש אדם משנותיו שליש במקרא כו' פי' לימוד המקרא ע"פ פשוטו ממש, ומשום זה כתב ר"ת בתוס' פ"ק דקידושין שאנו סומכין אהא דאמר בסנהדרין "בבל - בלולה במקרא במשנה ובתלמוד" דתלמוד בבלי בלול מכולם, וכן פסקו כל הגאונים, ולא שמענו מעולם שצריך לנגן המקרא בטעמים בשעה שלומדים בישיבה בתלמוד, ואפ"ה אנו יוצאין ידי מקרא. אלא ברור ופשוט הוא דלימוד המקרא שמחוייבים אינו בטעמים אלא הקורא בבה"כ הוא שצריך לדקדק בקריאתו בטעמים וכן כדי לצאת ידי חובתן בשנים מקרא צ"ל בטעמים אבל לא מתוך הס"ת כמו שהבין השוטה ההוא ומענתה נמלטו מיד לשונו כל הרבנים שבדור שאמר עליהם שהם בורים שהרי כולם ידעו לקרות התורה בטעמיה אף על פי שאינם יודעים לקרות מתוך הס"ת כי אי אפשר להם לבטל זמן לימודם בשביל זה..."

מושג | ידיעת כ"ד ספרים - קישוטי הכלה

באמת מבואר בדברי חז"ל שידיעת התנ"ך אינה בסיסית אלא **מעלה וקישוט** לתלמידי חכמים, ככ"ד הקישוטין של הכלה. והיינו משום **שהבסיס הוא הגמרא** ואילו ידיעת התנ"ך היא **תוספת מעלה**.

והנה, מי שהקים עולה של לימוד פשוטו של מקרא הלא הוא **רבינו הרשב"ם**, והאריך בזה בתחילת פירושו לבראשית ובתחילת פרשת וישב. והנה, בשני המקומות **הדגיש רבינו שהידיעה הבסיסית היא לימוד התלמוד עפ"י דרשות חז"ל**

מעשה | הבה נברך את נאצר ימ"ש...

בגמרא מסופר שרבי יהושע בן לוי הסיק ש"לאו אורח ארעא" לקלל את הרשע שציערו, שהרי "ורחמיו על כל מעשיו כתיב".

בימי ההמתנה המתוחים לפני מלחמת ששת הימים, היה אימה וחרדה ביישוב היהודי, והצורך נאצר נשיא מצרים איים בנאומים מתרברבים על השמדת היישוב היהודי והשלכתו אל הים ה"י".

באותם ימים הגיע יהודי תמים לרבי אריה לויין ואמר לו: בבקשה ממך רבי, תקלל את נאצר שימות היום במיתה משונה, ויבוא שלום על ישראל. השיב לו רבי אריה: למה **לקלל** אותו? הבה **נברך** אותו שנינו... "נברך?! התפלא הלה, "כן, נברך אותו שיזכה לראות עוד היום בביאת משיח צדקנו, בניית בית המקדש ותיקון כל העולם במלכות ש-די..."

וורט | מדוע גם בשחרית דר"ה אין מתפללין ביחידות

רש"י מבאר שהטעם שבזמן תפילת מוסף דר"ה מיפקד דינא (ולכן אין מתפללים אותה ביחידות בג' שעות ראשונות) הוא משום ד"מוספי כל השנה הן שבח וסיפורי מעשה אבל **מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונות שופרות מיפקד דינא טפי**".

והקשה המהרש"א אם כן מדוע הקשתה הגמרא שיהיה אסור להתפלל ביחידות גם תפילת שחרית (ותירצה משום שאפשר לכוון זמן התפילה עם הציבור) והרי בשחרית אין אומרים מלכיות זכרונות ושופרות...!

לעניות דעתי נראה ליישב עפ"י המבואר בגמרא בראש השנה שלפני הסכנה היו תוקעים על סדר מלכיות זכרונות ושופרות **בתפילת שחרית** ולא במוסף. ולכן שאלה הגמרא אם כן, מה היו עושים קודם שתיקנו לאומרים במוסף, **וכי היו ממתניין היחידים שלא להתפלל שחרית קודם שלוש שעות**, הרי א"כ היו צריכים לדקדק **לקרוא קריאת שמע ברגע האחרון ממש** כדי שיהיו סומכים גאולה לתפילה, וזה דבר זר מאד לומר שכך היו נוהגים ביום דינא רבא. לכן תירצה שכיון שבאותה שעה הציבור מתפללין יכול לצרף עצמו עם הציבור מתוך ביתו.

מוצא חן בעיניכם? ...

שוב ושוב על מסכתות התלמוד, גמרא רש"י ותוספות, הרבה יותר ממאה פעמים ואחת.

ויתכן שגם לא יבחנו את החכם על פירושי התנ"ך, כי עיקר מצות תורה שבכתב היא בקריאתה, כמו שמבואר בדברי הגר"ז שבתורה שבכתב מקיימים תלמוד תורה בעצם הקריאה בה אף בלא שום הבנה, ואילו בתורה שבעל פה אם לא הבין לא יצא. וכאשר מנה הגר"ז בהלכות תלמוד תורה שלו את החיוב לדעת את כל התורה כולה בעל פה, בלא לשכוח, לא מנה את פירושי התנ"ך כלל, אלא את ספרי חז"ל כולם, תלמודים ומדרשים וטו"ש"ע ופוסקים, עיי"ש. ואין כאן מקום להאריך בהוכחות לזה, רק לעורר הנידון.

לקח | עקשותו של בלעם

בגמרא מתואר הוויכוח של בלעם עם אתונו, ויש להבין לשם מה נעשה נס עצום כזה שהאתון תתווכח עמו, כאשר לכאורה אין כאן שום תועלת להמשך הצלת בני ישראל, ומה בא הקב"ה ללמדנו בזה.

שמעתי מאאמו"ר שליט"א שפעם ביקשו ליצנים לתעד את תגובות בני האדם כאשר הם עומדים מול סיטואציה מפתיעה.

הם הביאו **פיל גדול מגן החיות** והעמידו אותו **מאחורי אדם ששוחח בטלפון הציבורי**, ולפתע שמע האיש מאחוריו קול קורא "סליחה אדוני, אני כבר ממתין זמן רב לטלפון, אולי תקצר בשיחתך?..." כאשר הסתובב האיש לראות מי הדובר, ראה את הפיל 'מדבר' אליו (ע"י מכשיר טייפ שהסתתר עליו)... הליצנים ביקשו לתעד בזה את תגובות האנשים – ישנם כאלו שברחו, ישנם שצווחו, היו שנעמדו על מקומם בהלם והשתאות, היו שנשמטו לסתותיהם בתדהמה, וכהנה תגובות שונות ומשונות...

אמר אאמו"ר שליט"א: שימו לב, **לא היה שם אפילו אחד, שהישיד מבטו אל הפיל וטען לעומתו: 'תמתין בסבלנות לתורך... אל תפריע לי בשיחה!'**

והנה, בלעם שומע לפתע את אתונו מדברת אליו, והוא לא צרח או ברח... אלא טען לעומתה טענות מטענות שונות... **כמה עיקשות צריך לזה!...**

באה התורה ללמדנו כמה משוחד האדם ומתעקש להמשיך בדרכו הרעה, עד שאפילו כשמציבים לו תמרורי אזהרה עצומים – אתון פותחת פיה! מלאך וחרבו שלופה! – הוא לא מוכן "להבין את הרמז הברור" וממשיך בדרכו הלאה והלאה...

לשון חכמים | בין "ריש שתא" ל"ראש השנה"

בגמרא בהוריות למדנו שיהא אדם רגיל בריש שתא למחזי קרא וכתרי סילקא וכו' לסימנא טבא. ויש מהאחרונים שדקדקו הלשון "ריש שתא" שאינו משום שהוא "ראש השנה" שהעולם נידון בו, אלא מצד שהוא תחילת השנה, ראה טעימות לקמן דף ה. לפי זה צידדו שביום שני של ראש השנה אע"פ שנוהגים בו דיני יום טוב דראש השנה לכל דבר, מכל מקום סוף סוף אינו "ריש שתא" אלא ב' בתשרי. ולפי"ז צידד אאמו"ר הגאון שליט"א שמה שאמרו בירושלמי לגבי שינה ביום ראש השנה אינו אלא ביום ראשון דר"ה שהוא "ריש שתא" אבל לא ביום השני.

אמנם כאן בגמרא הנידון הוא מצד שהוא יום הדין ולא מצד שהוא "ריש שתא", ואפילו הכי נקטו לשון "ריש שתא". וצ"ע.

מושג | כמה ימים הם "ריש שתא"

לשון הגמרא "יומא קמא דריש שתא", נשמע בקריאה שטחית "יום ראשון של ראש השנה" ולא "יום שני של ראש השנה", אבל באמת הפוסקים לא חילקו בעניין זה בין יום ראשון ליום שני. אלא כוונת הגמרא שמועד של ראש השנה הוא "יומא קמא דריש שתא".

והכוונה שמצאנו שכל עשרה ימים עד יום הכיפורים נחשבים "ראש השנה", כמו שכתוב ביחזקאל מ, א "בַּעֲשָׂרִים יְחִמָּשׁ שָׁנָה לְגִלְיָתָנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ". ולכן נקרא יום טוב של ראש השנה "יומא קמא דריש שתא". זהו גם פירוש המושג "יום טוב של ראש השנה", כלומר: 'ראש השנה' נמשך עשרה ימים, אך ביומו הראשון יש 'יום טוב של ראש השנה'.

פנימיות | כל"ם מול מל"ך

התוספות כתבו שבאותו רגע כמימרא ביקש בלעם לומר "כל"ם והפכו הקב"ה ל"מלך", ותרועת מלך בו. מבארים בספרים הקדושים (מיוחס לס"ק מרוז"ן ועוד מרבתינו גדולי החסידות) ש"כל"ם הוא נוטריקון כ'בד ל'ב מ'וח, ואילו "מלך" להיפך מ'וח ל'ב כ'בד.

המלכות השלימה היא כאשר שכל האדם שולט על רגשותיו הלב שמשפיע על תחושות ותאוות הגוף, ואילו סכנת הכליה היא כאשר הגוף משפיע על רגשות הלב ששולט על מחשבות השכל.

דוגמא לדבר:

יש יהודי "מלך": כאשר הוא מחזיק כוס קולה ביד, הוא מבין בשכלו שזהו משקה מסוכן מאד, מלא סוכר וחומרים מזיקים. לאחר שהוא הבין כך בשכלו, אם הוא ישתה כוס קולה הוא יהיה עצוב, שהרי הוא שתה משקה מסוכן. אחרי שגם ליבו עצוב בשתיית הקולה, גם גופו מתחיל לסלוד מן המשקה הרעיל הזה, הוא מתחיל להתבונן שבעצם מדובר במשקה שחור, מלא סוכר מתוק במתיקות מוגזמת ומבחילה, הרי זה כמו לבלוע צנצנת דבש... פוי!... **מה קרה כאן? המוח השפיע על הלב שהשפיע על הכבד.**

לעומתו **יש אדם שהוא "כל"ם**: כאשר הוא מחזיק כוס קולה ביד, הוא מתמלא תשוקה לטעם המרענן של המשקה, לכן כאשר הוא שותה את הקולה הוא שמח, הרי הוא שתה משקה טעים, ואז... גם המוח מתחיל להצטרף לחגיגה: בעצם, שומר פתאים ה', ואני מכיר רבים ששותים קולה והם בריאים לאוי"ט... **מה קרה כאן? הכבד השפיע על הלב שהשפיע על המוח.**

זה החילוק בין "מלך" ל"כל"ם."

פולמוס | להתחיל שמו"ע רגע לפני סוף זמן תפילה?

בתירוצם השני של התוספות הם כותבים דבר יסודי, שכיון שהתחיל לומר את הקללה ברגע הזעם אף שממשיך אחר כך במשך זמן מרובה, נחשב הכל לפי רגע ההתחלה.

תירוץ זה שימש יסוד (כמדומה בשם היהודי הקדוש נ"ע) למנהג החסידים להקל להתפלל לאחר זמן התפילה אם תחילת התפילה היתה בזמנה, שהרי מבואר כאן בתוספות שהכל לפי ההתחלה. והאריכו בזה רבים.

אך כמדומני שלגבי **זמן קריאת שמע** לא עלה על הדעת ללכת לפי רגע הראשון שאומר "שמע", כיון שאין זו תפילה נמשכת אלא קריאת פרשה בתורה, והרי כל מילה ומילה היא דבר בפני עצמה, שיכול לקיים בה לבדה מצות תלמוד תורה, ומה יגרום לכל הפרשה להיגרר אחרי המילה הראשונה? ויש להעמיק בזה.